

завдань, у тому числі інтерактивних, що спрямовані на як на емоційний, так і фізичний розвиток. Ще одна практична рекомендація стосується взаємодії батьків і дитини з педагогами, психологами, оскільки така співпраця допомагає адаптувати певні елементи програми до конкретних потреб дитини, передусім для усунення можливих психологічних труднощів, що можуть виникати у зв'язку з реалізацією дистанційного (змішаного) навчання.

Організація рухової активності для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату при змішаному (дистанційному) навчанні є комплексною діяльністю педагога (фахівця з фізичної реабілітації), адже передбачає врахування умов різних методичних підходів, що спрямовані на забезпечення медичної експертизи, вибору адекватних можливостям дитини фізичних вправ, технологічної підтримки, активної участі сім'ї в організації і реалізації освітнього процесу. Врахування зазначеного забезпечує як фізичний розвиток, так і підтримання психологічного комфорту дитини, усунення деяких порушень у функціонуванні опорно-рухового апарату, вирішувати інші освітні, розвивальні й виховні завдання для формування і підтримання на належному рівні загальної активності та мотивованості дитини в умовах змішаного (дистанційного) навчання.

Список використаних джерел

1. Єдинак Г.А. Фізичне виховання дітей з церебральним паралічем : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП О. А. Буйницький, 2009. 394 с.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2020, № 31, ст. 226. № 3051-IX від 11.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 22.10.2023).
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Київ, 2020. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 22.10.2023).
4. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році. Лист МОН України 06.09.2022 № 1/10258-22. <https://surl.li/vcdgrw>
5. Діти з особливими освітніми потребами. URL: <https://surl.li/luajgc>
6. Фізична культура – дистанційне навчання. URL: <https://surl.li/bgvrfx>

Кучерявий О.Г.,

*доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України*

ПОТРЕБИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ

Анотація. Розкриваються загальне бачення системи удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Висвітлюється сукупність потреб функціонування її структурних компонентів.

Ключові слова: *потреби; психолого-педагогічні дисципліни; система удосконалення викладання.*

Annotation. *The secret chamber of the system of advanced application of psychological and pedagogical disciplines at the foundations of high light is revealed. The totality of the needs of the functioning of the structural components is revealed.*

Key words: *consume; psychological and pedagogical disciplines; advanced storage system.*

Відродження України у повоєнний час, її неповторний культуротворчий поступ у сім'ї європейських країн прямо пов'язані з розробленням інноваційних освітніх систем підготовки майбутніх фахівців за різними напрямками передусім у національно-потребнісному й особистісно-потребнісному вимірах. Гармонія актуалізованих вимірів – необхідна умова й удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін як складної нелінійної багаторівневої соціально-педагогічної системи, що ще не була предметом цілісного аналізу у науковому дискурсі. Її створення викликано необхідністю більш системної реакції наукового загалу на: 1) потреби держави екзистенційного характеру, реалізації яких насамперед має сприяти активізація національного духу українців психолого-педагогічними засобами; 2) різке загострення в умовах жорсткої війни потреб кожного українського громадянина у безпеці (психологічній і фізичній). Метою сукупності тез автора є висвітлення «дерева» потреб функціонування відповідної системи на різних його рівнях як рухових сил процесу оновлення кожного структурного компонента.

У методологічному фундаменті її розроблення (цілісний, особистісний, синергетичний, системний, аксіологічний, акмеологічний, культурологічний, діяльнісний, комплексний, проєктний підходи) чільне місце займають цілісний і особистісний методологічні регулятиви.

Удосконалення на інноваційній платформі викладання психолого-педагогічних дисциплін у ЗВО України з позиції цілісного підходу дозволяє його визначити як процес підвищення рівнів національно-потребнісної й цілісно-розвивальної особистості майбутнього фахівця спрямованості, технологічності, інтегрованості й психолого-педагогічної культури. У координатах цілісності вже на проєктному рівні досягається якісна повнота особливої цілісності – цілей, змісту і технологій удосконалення функціонування існуючої системи викладання психологічних і педагогічних дисциплін. Вона реалізує її об'єктивну потребу як в цільовому, ціннісно-змістовому, технологічному оновленні в нових суспільних реаліях за рахунок приросту певних інновацій, так і потребу в подальшому саморуху на різних своїх рівнях. Йдеться про соціальний, регіональний, інституційний (заклад вищої освіти), структурно-інституційний (кафедра) й особистісний (особистість викладача; особистість студента) рівні функціонування відповідного системного утворення. Цілісна система удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти має такі взаємопов'язані структурні компоненти: інституційно-перетворювальний (рівень закладу вищої освіти); діялісно-інноваційний (рівень кафедри); управлінсько-самодіялісний (рівень особистості викладача); особистісно-і професійно-розвивальний (рівень особистості студента). Стратегічні цілі її перспективного функціонування

визначено на соціальному рівні у національно-потребнісному і регіонально-потребнісному вимірах.

Авторське бачення ядра методологічного підґрунтя шуканої системи спиралося й на уявлення В. Рибалки про інтегральну функцію особистісного підходу у пізнанні, розвитку й функціонуванні особистості в цілісній сукупності інших методологічних регулятивів – індивідуально-психологічного, соціально-психологічного, вікового, діяльнісного, системно-психологічного: «особистісний підхід інтегрує усі перераховані вище підходи, визначає через їх взаємозв'язок базові аспекти цілісної характеристики особистості – єдність соціальності й індивідуальності, розвиток, діяльність, системність» [1, с. 129]. Суть цього бачення концентрується у вербальній формулі: руховою силою функціонування оновленої системи викладання психолого-педагогічних дисциплін У ЗВО є стратегічно домінантна потреба особистості майбутнього фахівця в цілісному розвитку – особистісно-професійному й професійно-культурному. Саме вона враховується та має своє «обличчя» при визначенні кожного її структурного компонента та когнітивних зв'язків між ними.

Актуалізована в умовах воєнного стану в Україні стратегічно домінантна потреба передусім корелюється з сучасним суспільним замовленням ЗВО, яке у педагогічному процесі розглядається у ролі його стрижневої мети, на формування високопрофесійного фахівця, здатного до сприяння боротьбі за свободу і незалежність держави, її відродженню і всебічному розвитку після війни, власного особистісно-кар'єрного зростання впродовж життя.

Інституційно-перетворювальний компонент системи насамперед «працює» на задоволення стрижневої потреби закладу вищої освіти у концептуалізації цільової стратегії психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців за національно-потребнісною, регіонально-потребнісною й особистісно-потребнісною траєкторіями. Така стратегія має посісти провідне місце в новій перспективній програмі розвитку ЗВО у ролі її складника як результат усвідомлення на всіх управлінських рівнях потреби у культивуванні в освітньому процесі психологічних і педагогічних цінностей. У вимірі відповідної стратегії нагальними є потреби факультетів (інститутів) у: а) підвищенні якості управління психолого-педагогічною підготовкою студентів; б) модернізації змісту навчальних програм викладання фахових дисциплін з урахуванням психолого-педагогічних аспектів певних тем.

Другий компонент – діяльнісно-інноваційний – є носієм напрямів створення інновацій на рівні кафедри. За Г. Сотською і Н. Авшенюк, основними завданнями кафедри (випускової, профільної чи загальнонаукової) як базового структурного підрозділу ЗВО є «підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють необхідними загальними та фаховими компетентностями, глибокими теоретичними, прикладними знаннями і здатні застосовувати їх у своїй подальшій професійній роботі, здійснення освітньої, наукової, науково-дослідної та науково-технічної діяльності», а також інноваційної, науково-методичної, виховної й профорієнтаційної [2, с. 435]. По-перше, цілі і завдання завжди знаходяться в ізоморфній залежності з певними існуючими потребами: це усвідомлені потреби впливають на формування цілей і завдань, допомагають визначити пріоритети і напрями життєдіяльності. Формування у майбутніх фахівців загальних і фахових компетентностей є лише першочерговим завданням на шляху реалізації ними стрижневої потреби в акмеологічному цілісному розвитку впродовж життя, досягненню вершин професійної зрілості. По-друге, робимо акцент на великій соціальній валентності й пріоритетності за ступенем впливу на особистісно-

професійний розвиток студентів передусім завдання щодо інноваційної діяльності кафедри, що є вагомим аргументом для виділення у статусі базового діяльнісно-інноваційного компонента системи, що розглядається. Більш того, саме ціннісна орієнтація викладачів керівником кафедри на інноваційний пошук у сферах цілепокладання, ціннісно-змістового оновлення навчальних програм, підвищення якості їх технологічного і методичного забезпечення, організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти суттєво сприяє задоволенню основної потреби перетворення процесу викладання різновидів предметів психолого педагогічного циклу в джерело цілісного розвитку кожного з них як особистості.

У зазначеному контексті не можна не відмітити основні потреби кафедри більш нижчого рангу в: мотивації активності викладачів у кар'єрному зростанні горизонтального типу психолого-педагогічними і цифровими засобами; організації співробітниками самопізнання реального рівня готовності до інноваційної діяльності у царині викладання психолого-педагогічних дисциплін, здатності до якісного використання цифрових технологій у цьому процесі; якісному проведенні методологічних і методичних семінарів з проблем інноваційного пошуку, удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін до рівня педагогічно-цифрової культури; управлінні організованими членами кафедри процесами професійної самоосвіти і самовиховання студентів, опанування ними культурою навчальної діяльності та ін.

Потреби в розвитку управлінсько-самодіяльнісного компонента системи (рівень особистості викладача) зорієнтовані на виконання ним функції підвищення ефективності управління викладачем різновидами самодіяльності студентів з опанування цінностями змісту психолого-педагогічної освіти у вимірі необхідності самоорганізації ними особистісно-професійного саморозвитку до рівня професіоналізму. До їх цілісної сукупності належать насамперед потреби у: результативній психодіагностиці рівнів актуального розвитку майбутніх фахівців; інноваційному підході до оновлення змісту програм психолого-педагогічної освіти за культуропанівним, цілісно-розвивальним, гуманістично-психопедагогічним, валеологічно-захисним, євроінтеграційним і системноцифровим напрямками; викладанні психолого-педагогічних дисциплін на рівнях педагогічної майстерності й педагогічної культури; інноваційному пошуку особистісно й професійно-розвивальних форм, засобів, методів, методичних систем і технологій розвивального навчання і виховання студентів; опануванні на самоцінному рівні цифровими технологіями в контексті організації змішаного і дистанційного навчання майбутніх фахівців; організації лекційних, семінарських і практичних занять з використанням психолого-педагогічних і цифрових засобів у їх єдності; пошуку адекватних поставленим розвивальним завданням форм, методів і засобів стимулювання пізнавальної й саморозвивальної активності студентів; моніторингу навчальних, самотворчих й професійно-творчих досягнень здобувачів вищої освіти за науково вивіреними критеріями й індикаторами.

Потреби особистісно- й професійно-розвивального компонента системи (рівень особистості студента) знаходяться у сфері тяжіння найвищих потреб майбутнього фахівця у самореалізації, серед яких чільне місце займають бажання розкрити вже на студентській лаві свої здібності, знайти сенс життя, реалізувати у навчальному процесі і професійному бутті свій творчий потенціал.

У сукупності потреб, які він усвідомлює у взаємодії з викладачем, велике значення для його особистісно-професійного і професійно-культурного розвитку мають такі: потреба в усвідомленні самоцінності глибокого вивчення спеціальних психолого-педагогічних дисциплін (психології й педагогіки самотворчості й професійної творчості, психолого-педагогічних основ кар'єрного зростання, психології розвитку особистості та ін.); потреба в самоорганізації руху до навчальної й професійної культури; потреба у самовдосконаленні з часом психолого-педагогічних знань у цілях стимулювання саморозвивальної роботи; потреба у якісній емоційно-вольовій саморегуляції досягнення завдань-самозобов'язань у царині особистісно-професійного саморозвитку на психолого-педагогічному і цифровому підґрунті; потреба в опануванні довільним самоконтролем за якістю власного особистісно-професійного самовдосконалення та ін.

Таким чином, вся висвітлена ієрархія потреб є своєрідним «двигуном», який визначає спрямованість і інтенсивність позитивних змін у викладанні психологічних і педагогічних дисциплін. Ці потреби поділяються на дві групи: 1) системно значущі (це потреби у досягненні цілей функціонування системи в національно-потребнісному, регіональному і особистісно-розвивальному вимірах); 2) компонентно значущі (сприяють функціонуванню конкретних компонентів системи). Все «дерево» потреб має велике значення для формування цілей освітнього процесу в соціальному і особистісному аспектах, мотивації його учасників до активних інноваційних дій, сприяє забезпеченню у них стану внутрішньої гармонії після задоволення конкретних бажань і устремлінь, а головне – особистісному і особистісно-професійному зростанню викладачів і студентів.

Список використаних джерел

1. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
2. Сотська Г.І., Авшенюк Н.М. Кафедра. Енциклопедія освіти / за гол. ред. В.Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

Самотюк В.В.,

*здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти*

*Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

Науковий керівник: Лабунець В.М.,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри музичного мистецтва

*Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню особливостей вокально-хорового навчання підлітків у позашкільних навчальних закладах, автор звертає увагу на важливості правильного формування вокально-хорових вмінь та навичок підлітків.